

TIER 1 | USCIRF-RECOMMENDED COUNTRY OF PARTICULAR CONCERN (CPC)

Òtù U.S. Na-ahụ Maka Nnwere onwe Okpukpe Mba Nile (USCIRF) bụ ọrụ gọọmentị onwe etiti a na-ahụ maka ọchịchị U.S. nke sitere n'aka 1998 Iwu Omume Nnwere onwe Okpukpe Mba Nile (IRFA), na-enyocha ikike zuru ụwa ọnụ nke nnwere onwe nke okpukpe ma ọ bụ nkwenye na mba ọzọ. USCIRF na-eji ụkpụrụ zuru ụwa ọnụ na-enyocha chọpụta mmebi nke nnwere onwe okpukpe ma ọ bụ nkwenye na mba ọzọ ma mee ndokwa iwu nye onyeisi oche, odeakwụkwọ nke steeti, na Kọngressị. USCIRF bụ ụlọ ọrụ nweere onwe ya dị iche ma dị iche na Ngalaba Ọchịchị U.S. Akwụkwọ akụkọ afọ 2018 mejupụtara njedebe nke ọrụ otu afọ site n'aka ndị Kọmishọna na ndị ọrụ ọkachamara na-edede akwụkwọ iji mee mkpesa di ugbuga ma mee ndokwa maka iwu onwe onye ọchịchị U.S. Akwụkwọ akụkọ afọ 2018 na-ekpuchi oge ahụ malite na Jenụwarị 2017 ruo na December 2017, ọ bụ ezie na n'oge ụfọdụ a na-akpọ ihe dị mkpa mere tupu ma ọ bụ mgbe oge a akpọrọ gasiri. Maka ozi ndị ọzọ banyere USCIRF, lee ebe nrụọrụ weebụ [ebe a](#), ma ọ bụ kpọturu USCIRF ozugbo na 202-523-3240.

Naijiria

Isi Nchọpụta: Onọdụ nnwere onwe okpukpe na Naijiria kadiala n'afọ 2017. Ọchịchị Naijiria di na ọkwa mba na steeti nọgidere na-anabata ime ihe ike na ikpa ókè na-adabere n'okpukpe ma ọ bụ nkwenye, ma kwusi nnwere onwe igosiputa okpukpe ma ọ bụ nkwenye. Gọọmentị etiti gọọmentị gara n'ihu na-ejidesi onye ndú nke Njeharị Islam Shi'a nke Naijiria (IMN), Sheikh Ibrahim Zakzaky, na nwunye ya na ọtụtụ narị ndị ọzọ, na gọọmentị obodo gara n'ihu na-egbochi nrụ ọrụ ndị ahụ. Omume ime ihe ike n'etiti ndi na-azụ anụ Alakuba na otutu ndi oru ugbo nke ndi Kristain na abawanye, ochichi gọọmentị etiti Naijiria emeghi kwa usoro di irè iji gbochie ma obu kwusi ime ihe ike ma obu jide ndi oru ojoo ahụ maka iza ajuju. N'agbanyeghi mmeri nke ndi ami Naijiria mere na agha megide Boko Haram, mgbalị ndi ochichi n'abughị ndi agha ka na-ebido, agha nke Boko Haram ka gara n'ihu. Ndi gọọmentị ejideghị ndi isi ami nke ndi ami Naijiria na-aza ajuju maka iji ike eme ihe megide ndi otù IMN, megide Boko Haram, na mgbalị iji gbochie ime ihe ike otù. N'ikpeazu, nnwere onwe okpukpe ndi ọzọ nọgidere na-aga n'ihu na ọkwa steeti, gunyere ọrụ mmanye ma ọ bụ ọrụ agburu iji mezuo ụdị usoro okpukpe. Dabere na mmebi iwu ndi a, n'afọ 2018, USCIRF ọzọ chọpụtakwara na a ga-akpọ Naijiria ka ọ buru "mba nke nwere ụdị nchegbu," ma ọ bụ CPC, n'okpuru Iwu Omume Nnwere onwe Okpukpe Mba Nile (IRFA), di ka ọ chọtara kemgbe afọ 2009.

Ndokwa maka Gọmentị U.S

- Mara Naijiria dika CPC n'okpuru IRFA;
- Chọta maka ibanye njikọka nkwekọrịta na gọmentị Naijiria, dī ka ikike n'okpuru ngalaba 405 (c) nke IRFA, nyekwa nkwado ego na nkwado nke nka, iji mee ka ọchịchị Naijiria mee ọtụtụ ihe gbara ọkpurukpụ iji dozie mmebi nke nnwere onwe okpukpe, gụnyere ma abụghị nani:
 - Ruọ ọrụ ọkachamara ma zuọ ndị uweojii pụrụ iche na ndị ọrụ nchebe iji meghachi omume mgbochi ime ihe ike na omume nke iyi ọha egwu, gụnyere na megide-iyi ọha egwu, usoro nchọpụta, nchikwa obodo, njikwa igwe mmadụ, na usoro mgbochi ọgụ;
 - Welie ọzuzu maka ndị ami na ndị uweojii maka iwu na-ahụ maka ikike ndị ruuru mmadụ n'ụwa nile, hụkwa na ndị uweojii eboro ebubo nke iji ike na ikike ndị ọzọ na-eme ihe na-enyochara ha ma za ajuju;
 - Duzie ọkachamara na ezigbo nyocha nke ọma nke na kpe ikpe ihe mere maka ime ihe ike na iyi ọha egwu na ndị a na-enyo enyo na/ma ọ bụ eboro ebubo;
 - Zuputa mgbochi agha dī irè na usoro idọ aka ná ntị n'oge na mpaghara, steeti, na ọkwa gọmentị etiti na-eji usoro ndị bara uru na njirisi ndị a kwadoro;
 - Gbaa ndị ndorọ ndorọ ọchịchị na ndị ndú okpukpe ume itinye aka na ọzuzu njikwa esemokwu na iru ọrụ iji gbochie ime ihe ike ma na-egbochi ikekọrịta ma ozi na-akpali;
 - Nye ndumọdụ ma na-akwado ọchịchị Naijiria na mmepe mmemme nmegide na nwedata ihe ike;
- Nwee nnọkọ nke Ụlọ Ọrụ Na-ahụ Maka Mba-Abụọ U.S.-Naijiria iji kwurita ihe ndị ọzọ aga-eme iji gbochie ime ihe ike nke òtù, dozie ihe banyere nchegbu ala, jide ndị na-eme ihe ọjọọ ka ha zaa ajuju, ma mee ka obodo n'ibe ya dī n'udo;
- Gbaa mbọ hụ na ekwuputara nsogbu nnwere onwe okpukpe na-ekwuputara na nyocha ndị Kọngressị achọrọ n'okpuru ngalaba 1279A nke Iwu Ikike Nchebe nke Mba maka Ụgwọ Afọ 2018, gụnyere site na:
 - Nyochaa ọrụ nke njirimara okpukpe na-eme ka ndị agha Naijiria mebie ikike ndị ruuru mmadụ;
 - Nyochaa njikọ aka nke ndị ndú okpukpe site n'aka ndị agha Naijiria iji gbalite nchebe nke ndị nkịtị; ma

- Inye agumakwukwo na nkuzi banyere mbiputa nwere onwe okpukpe na-abanye n'ime atumatụ maka ochichi U.S. iji soro ụlọ ọrụ Naijiria ruo ọrụ iji meziwanye onọdu ndi eji egbochi ya.;
- N'ime enyemaka U.S nyere Naijiria, itinyekwu ego na nkwado maka igbochi esemokwu na usoro nhazi na steeti etiti na steeti bi n'ebe ugwu di iche iche na-eche ihu na ime ihe ike otu di elu, na maka nyocha banyere mmekota di n'etiti nruru aka na nwere onwe nwere onwe okpukpe na Naijiria; ma
- Jiri ngwa ọrụ ezubere iji megide ndi isi na ụlọ ọrụ ndi akwaputara di ka ndi na-esonye ma o bu a na-ebu ebubo maka mmebi ikike nke ruuru ndi mmadu, gunyere mmebi siri ike nke nwere onwe okpukpe; ngwaoru ndi a gunyere ndeputa "obodo ndi a hoputara ahoputa puru iche" site na Ngalaba Na-ahu Maka Njikwa Akurungwa nke U.S, akwukwo ngonahu nke visa n'okpuru ngalaba 604(a) nke IRFA na Iwu Mgbanwee Ikike nke ruuru Ndi mmadu Zuru uwa onu nke Magnitsky, na idonara ihe onwunwe na-efu n'okpuru Iwu Zuru uwa onu nke Magnitsky.

Ndabere

Naijiria

Aha n'uju: Gọmentị Etiti Mba Naijiria

Gọmentị: Mba Onyeisi oche

Onu ogugu mmadu: 190,632,261

Okpukpe Gọmentị-Mara Religions/Okwukwe: N/A

Igwe Okpukpe*:

50% Muslim

40% Kristain

10% Nkwenkwe nke umu amaala

*Atumatụ si na Akwukwo eziokwu Uwa CIA

N'etiti agburu di iche iche na asusu digasi iche iche na ogologo oge nchegbu n'etiti ndi onu ogugu mmadu na ufodu agburu ma o bu otu okpukpe nwere ike ichikwa ndi ozu, gọmentị Naijiria na-achọ ikwalite njirimara otu mba di iche iche ma kwusi ikpa okè agburu na nke okpukpe na ogba aghara otu. Iwu obodo 1999 nke Naijiria gunyere ndokwa na-echebe nwere onwe nke nkwenkwe okpukpe ma gbochie ikpa okè okpukpe. E nyere iwu iji kwado ukpuru omume gọmentị etiti, nke na-achọ ihu na gọmentị gosiputara udi di iche iche nke ndi mba ahụ,

Agwa Kọmishọn Gọọmenti etiti maka akpoghi oke na-anwa ime ka ndị ziri ezi na ndị nnọchianya nweta ohere nke ọrụ obodo, ndị agha, ndị uwe ojii, na ụlọ ọrụ ndị ọzọ, na hụ na ị na-ekesa ihe onwunwe na ọrụ. Otú ọ dị, n'ihì na a na-etinye ụkpụrụ a site na arụmụka nke "Ndi amaala", nke a na-ewere ụfọdụ out di ka ndi obodo nke mpaghara ụfọdụ ma n'ihì ya, a na-enye ha ohere na ihe ụgwù ndi a na-enyeghi ndi na-abughì "ndi ọbia" ndi ụfọdụ otu enweghi nha anya aka na ọkwa mpaghara. Kemgbe ụwa, ọrụ ọgugu ndi bi n'ebe ugwu aburula ndi Alakuba na, n'ebe ndida, otutu ndi Kristain.

N'akuku Naijiria, ndi ochichi omenala na ndi ndu okpukpe ka na-enwe mmetuta na ndoro ndoro ochichi na ochichi, o bu ezie na otu okpukpe na-arurita uka na ha na-enweta ihe nnochiteanya na-ezighi ezi na gọọmenti. N'steeti iri na abuo nke ndi Alakuba kasi ukwu na mba Nigeria, gọọmenti etiti ejiriwo iwu Shari'ah kwadoro iwu omempu ahụ. A na-ejikwa ndi uweojii okpukpe mee ka Shari'ah di ike, na-elekwasị anya na nsogbu ezinulo na omume oma.

Ruo otutu iri afọ, Naijiria agbalisiwo ike ikwusi ime ihe ike n'etiti obodo ndi ọrụ ugbo na ndi na-azu anu a na-ejikari eme ihe n'usoro okpukpe. Akuko mgbaso ozi lwe amubawo esemokwu, na 2017 ahuru mmuba nke ime ihe ike n'obodo ndi a ma e jiri ya tunyere afọ gara aga. Mmegide site na aka otu na-eyi oha egwu Boko Haram, nke malitere na 2009, nogidere n'agbanyeghi oganihu nke Naijiria ochichi na mgbalị mgbochi ime ihe ike. Site na mgbaso ozi Islamism siri ike na Naijiria na Lake Chad Basin, Boko Haram na-akpata onwu nke iri puku kwuru iri puku, inara otutu nari mmadu, na nchupu nke ihe foro nke nta ka o buru nde mmadu abuo ndi Naijiria. N'otu aka ahụ, ogha aghara ndi isi Kristen na Middle Belt nke mba ahụ ebutela ka mwepu n'igwe, mbibi nke ihe onwunwe, na onwu nke otutu puku mmadu.

Ndi nnochiteanya USCIRF gara Naijiria na January na February 2017, na-eleta Abuja na Kaduna iji zute ndi ọrụ gọọmenti, otu okpukpe, na otu oha mmadu.

Onodu Nwere onwe Okpukpe 2017

Qdida nke Njeharị Alakuba nke Naijiria: IMN, nke kasi ukwu n'agwætiti Shia Muslim, bu Sheikh Ibrahim Al Zakzaky guzobere ya n'obodo Zaria nke di na steeti Zaria di na steeti Kaduna n'afọ ndi 1980 na afọ 90, na ebunuche nke ito ntala islam. Ndi otu a nwere akuko ihe mere eme nke esemokwu ime ihe ike na ndi agha nchedo Nigeria na ndi Alakuba Sunni. O bu ezie na IMN ahapwo ime ihe ike, ochichi Naijiria anogidewo na-agu ya di ka otu na-eme ihe ike ma na-eji ike di ukwu mee ka ndi otu ya na ọrụ ya kwusi.

Ihe kariri afo abuo emere medgide ihe ike nye IMN—igbu oke ndi mmadu na ili ozu nke 347 sitere na ndi agha Naijiria na Zaria na December 2015—na n'agbanyeghi otu ulo oru komishon nke steeti nke Kaduna na-acho i jide ndi agha na-akwado ma na-akwado mkpesa, onwebeghi ndi isi Agha Naijiria ejidere. Ndi uwe ojii Nigeria nogidere na—ejide otutu nari ndi otu IMN-gunyere, karisja ndi isi, Sheikh Al Zakzaky na nwunye ya bu Malama Zeenah Ibrahim, bu ndi ejidere na-enweghi ebubo, n'agbanyeghi iwu sitere n'aka Uloikpe Ukwu Federal na Abuja na a ga-ahapu ha n'ime ubochi 45 nke December 2, 2016. Zakzaky enwewo nnukwu mmeru ahụ, ato n'ime umu ya ka egburu, na mbuso agha nke December 2015. Na March 2017, na nzaghachi na nkwuputa oha na eze site n'aka ndi na-ahụ maka ihe ndi ruuru mmadu, Ulo Oru Naijiria nke Mba Ozọ kporo okwu Zakzaky " nnukwu na mmetuta nsogbu nchebe mba "; ya na nwunye ya nogidere na njide na njedebe nke oge akuko.

N'afọ 2017 niile, ndi otu IMN no na-akwado nturundu gburugburu obodo ahụ na-akwado maka ntọhapu nke Zakzaky. Na Kaduna na Sokoto, a machibidoro oru ha, gunyere otu okpukpe. Ndi uweojii nogidere na-ejide ndi otu, na-eji mmiri ozuzo na-ekesa mkpesa. IMN na isi akuko na-ako na ike a na-eji eme ihe mgbe ufodu di nnukwu, na-akpata mmeru na onwu.

Ime ihe ike: Ruo otutu iri afọ, ndi oru ugbo na ndi na-azu anu n'enwe nsogbu na Naijiria nile, nke kachasi nke na mpaghara Middle Belt, n'enweghi ezi nzaghachi goomentị. Ebe o bu na otu kacha achị n'etiti na-nkewa agburu na usoro okpukpe di iche iche—nke kachasi ndi oru ugbo nke Kraist na ndi na-azu anu Muslim—obodo na-ahukari ogu ndi ahụ di ka mkpali okpukpe. Na 2017, esemokwu di n'etiti ndi na-azu anu na ndi oru ugbo nogidere na-agafe mba ahụ, na-ariwanye elu n'akuku ndida nke Naijiria, na-akpata onwu, mbibi, na nchupu. Dika omumaatu, na July, ihe kariri mmadu 30 ka egburu na-ime ihe ike na Kaduna. Otu akuko November 2017 dere otu nari na iri ato na itoolu Ndi Kraist ka egburu na mba Benue n'etiti January na August 2017. Ngalaba ndi na-ahụ maka ihe ndi ruuru mmadu kwuru onwu nari ise na iri anọ na itoolu na-azu anu-na ndi oru ugbo na Nigeria niile na 2017, na otutu puku ndi mmadu hapuru.

Ochicho na agha di n'ebe ugu nke mba ahụ edugawo ndi na-achị nama iji weghara uzọ ndi di n'ebe ndida. Ka ndi oru ugbo na ndi na-azu anu n'alu ogu iji ala n'azo uzọ nri anu, ime ihe ike na-aputakari. Iba uba nke ngwa agha na akuku abuo, nkewa nke mkpuchi mgbasa ozi, ma o bu nkwasitu na nchebe emeela ka nsogbu ahụ ka njo. N'oge nleta USCIRF na Naijiria na 2017, ndi obodo na ndi oru goomentị nyere otutu ihe kpatara nsogbu ahụ, gunyere: esemokwu ala; ndi na-azu anu na-ebuwanye ngwa agha iji chebe anu ha puo n'aka ndi ohi anu; Ndi Fulani (otu agburu nke otutu n'ime ndi na-abukari ndi na-azu anu) na-abata na ogu imegwara na Southern Kaduna; nakwa maka Ndi Kristain na-agbanye aka, otu mkpocha agburu Fulani na-agbaso mkpocha ndi

agburu amaala iji nara ala ha. Otu niile, gunyere Ndi Kristain na ndi Alakuba, gwara USCIRF na oru nchebe adighi eche ha. Ha gosiputara obi nkoropu na enweghi ntaramahuhu maka ndi mwakpo, nakwa na mgbe ha na-akpo maka enyemaka n'odinihu ma o bu n'oge ogo, ndi uweojii adighi abia.

Ka o na-erule ngwusi nke oge akuko ahụ, esemokwu ndi na-azu anu-na ndi oru ugbo na esemokwu agburu na okpukpe na-anogide na-ebili. Enwere otutu mmuba akuko gbasara nchebu nke mkpocha agburu megide obodo ndi Kristian, nwere mgbasa ozi di iche iche nke na otu na-akowa ndi mmegbu dika ndi si n'otu ndi agha Fulani. Ufodu ndi ndu okpukpe na otu ndi si n'obodo ndi metutara metutara na enye akuko ogo na-adabere na akuko ndi a na-akowaghi banyere esemokwu ahụ, ebe ndi ozo na-akpo maka nkwalite mmekorita okpukpe na nghota iji mee ka udo diri. N'okpuru okpukpe nke Naijiria siri ike, udi olu ndi isi okpukpe nwere ike inwe mmetuta di elu n'etiti oha na eze na ndi ochichi.

Otu maka ikike ndi ruuru mmadu, ndi ndu okpukpe, na otu ndi otu ndi mmadu na-akatọ ochichi na oru nchebe mgbe nile n'ihu na ha adighi anabata ma obu gbochie esemokwu, ma obu jide ndi na eme ihe n'enweghi ike i jide ndi mere ngo. Enweghi ike na nlekota oru emeela ka ndi agha gbanwee ya maka inweta udo. N'onodu ndi a, ndi agha ebutela nkatọ maka iji ike di ukwu, imebi ndi nkiti, na-eme ka ntukwasị obi ghara idabere na ndi ochichi na n'etiti otu okpukpe, ma na-eji akonauche na-agba ume nzaghachi ndi nchebe. Na otu ihe atọ na November, otu onye agha sitere obodo ndi oru ugbo gburu n'etiti ndi mmadu iri atọ na iri isii—otutu umu nwanyi na umuaka—nke otu obodo ndi na-azu anu na Kikan. Na December, ndi ndi na-azu anu nwere ngwa agha na-ebu agha na-etinye aka n'otutu agha mwakpo na obodo nta di iche iche na Adamawa Steeti, ma Ndi agha Elu Naijiria zara site na-agbaputa roket na obodo nta, na-ebute mbibi ozo na-ogbugbu ndi nkiti.

Mkpesa ndoro ndoro ochichi nogidere na-aga n'ihu maka ngwota, gunyere ikwalite nchikota ichi anu ulo nke onwe ma o bu ndi na-achi anu nke steeti, ebe ndi na-azu anu nwere ike ikpota anu ha ka ha rie nri, na igafe iwu mmegide ndi na-azu anu na mmeghee. Na July na October 2017, n'otu aka ahụ, Taraba na Benue kwuputara iwu na-eme ka ndi na-azu anu na mmeghee buru mpu. Ufodi obodo ndi na-azu anu malitere gafewe oké ala n'ihu nke a. Ndi mmegide na-ekwu na iwu ndi a na-emetuta ndi na-azu anu ma na-etinye aka na ikike ha. Na December, govanọ nke mba Benue malitere nmejuputa iwu na Benue site n'inye iwu maka njide nke ndi na-azu anu na iweghachi ehi.

Boko Haram: Kemgbe afọ 2009, Boko Haram emeela ka ndị nkịtị nwee ụjọ nke ukwuu, na-egbu ihe dị ka puku mmadụ iri na abụọ ndị Naijiria, itoro otutu puku mmadụ, na imehapu nde mmadụ abụọ. Boko Haram ebibiwo otutu choochi, ulo gasi, na ulo goomentị na mwakpo ma mechie otutu ulo akwukwo. Otu a egbuola ma meruo ndi mmadu maka ibu "ndi na-ekweghi ekwe," gunyere ndi ndu okpukpe a ma ama. Ufodu n'ime ihe ndi kacha emetuta bu umu nwanyi na umu agboghọ, ndi a dotara ma buru ndi a manyere n'alumdi na nwunye, mgbagwoju anya amanye, mmegbu mmekorita nwoke na nwanyi, na ita ahuhu.

N'afọ 2017, Boko Haram mere otutu mwakpo kariya afọ gara aga, na-eji bombu na-egbu onwe ya, nke umu nwanyi na umuaka na-emewanye. N'afọ ahụ, a korọ na otu a gburu mmadụ nari ato na Nigeria, na ihe kariji nari itoolu n'ime odo Chad. Na May, Boko Haram hapuru umu akwukwo nwanyi iri asato na abuo ndi ozo sitere na otu ogo nari abuo na iri asaa na isii a dokpuuru na Chibok na 2014, na mgbanwe maka ndi agha Boko Haram isii. Ihe di ka nari umu agboghọ si na mgbaputa ahụ na-efu na njedebe nke oge akuko ahụ, tinyere onu ogugu ndi a na-amaghi ama nke ndi ozo. Na March, a na-akoro na Boko Haram toro ihe kariji umu nwanyi iri abuo na abuo na umu agboghọ. Ndi na-akpochite onu na-akowara USCIRF ugboro ugboro na nleta 2017 na goomenti na oru nchebe enweghi ike maobu na-adighi njikere inye nchekwa maka ndi mmadu no n'ogbe a ma o bu kwado nsogbu na-aga n'ihu nke ntoro.

Site n'agbata 2016 nke otu Boko Haram na otu otu na-akwado Abubakar Shekau na onye ozo na-akwado State Steeti Islam nke Iraq na Syria (ISIS)-kwadoro Abu Musab Al Barnawi, ufodu ogo ndi a ka ekwuru ma o bu otu ISIS-West Africa na-ekwu. N'afọ 2017, udi ogo ISIS-West Africa na-aganye mwakpo igbu onwe ya, yana ichebiri ndi agha Naijiria na ndi agha mpaghara n'ebe ugwu Naijiria.

Ndi agha Naijiria nwere oganihu na 2017 na ijidoghachi b'agha ala na ijide ma na-achusasị ndi agha, na mpaghara site na mgbalị nchikota mpaghara, mana o kwusighi ikike Boko Haram nwere ibiakwute mwakpo ndi di egwu ma mee ka ndi nkiti maa jijiji. O mezughi nke oma ikọ ma o bu jidekwa ntọhapu nke ndi a dotara. Mgbakasị ndi ozo na-akarị mgbalị ndi agha bu ebubo nke ndi agha nchebe na-emebi iwu ikike ndi ruuru mmadu. Na October 2017, Ndi agha Naijiria mepere ofis oheru na Maiduguri iji mee ihe banyere mmegbu ndi di otu ahụ. Uloikpe Omempu Uwa Nile ahụ na-aga n'ihu i nyocha ihe gbasara mpu megide umu mmadu site na Boko Haram na ndi agha nchedo Naijiria.

Na October 2017, ndi agha Naijiria malitere usoro ikpe nzuzo nke ihe kariiri nde mmadu ato na-akwado Boko Haram. Di ka akuko si kwuo, o dikaria ala nari ano na iri isii na asato nyere iwu ka ha soro na mmemme nmegide ihe ike.

Qchichi na Ichikwa Okpukpe nke Qchichi Steeti: Steeti iri na abuo na Ugwu Naijiria ka a na-achikwa n'udi iwu Shari'ah na ufodu na-eji ndi uweojii okpukpe agbakwunye ndi uweojii na-ahu maka oge niile ma o bu nye ndi oru ebere. Idebe iwu Steeti nke Shari'ah na iji ma o bu ego nke ndi uweojii okpukpe (ndi a maara di ka *Hisbah*) otu digasi iche iche site na ebe, dika nkwaputa oha na eze banyere uru ha ma o bu mmetuta ya. N'ogbako ufodu, ndi uweojii ma o bu nye ndi na-eche nche ma o bu ndi na-ahu maka nchebe na ndi nche obodo, tinyere *Hisbah*, na-achikwa iwu. Na Plateau na Kaduna na-ekwu, a na-ahazi ufodu ndi na-ekiri igwe ndi agbata obi ka edoziri na usoro okpukpe, gunyere ndi ndu okpukpe. N'afu 2017, ndi uwe ojii *Hisbah* nogidere na-ejide ma jide, jide n'ike ma o bu bibie ihe onwunwe nke, ma mee ka ntaramahuhu di nye ndi na-emebi iwu okpukpe na ukpuru omume obodo.

Umụ nwanji na Nwere Onwe Okpukpe: O bu ezie na alumi na nwunye nwatakiri edeputara na Naijiria na Iwu Umaka nke 2003, bu nke setipuru afu ole na ole maka alumi na nwunye buru afu iri na asato, otutu steeti ka na-emeghi ka iwu a ghara idi. Di ka United Nations si kwuo, Naijiria nwere otu n'ime onu ogugu kasi elu nke ilu di na nwunye umaka n'ua. Pasent iri ano na isii ruo asato nke umu nwanji Naijiria di afu iri na asato-iri ano na itoolu luru di na nwunye tupu ha eruo afu iri na asato, ndi obodo Fulani na Hausa nwekwaara oke alumi na nwunye umaka, bu nke a na-emekari maka ndabere na odinala okpukpe ha. Otú o di, ufodu ndi ndu okpukpe emegidewo omume ahụ. Emir nke Kano, Lamido Sanusi II, akwadoro imebi alumi di na nwunye umaka, ma na 2017 kwusiri ike idebe iwu ilu di na nwunye na afu iri na asaa. O kwuputakwala maka agumakwukwo umu agboghọ ma nata nkatọ ndi iro na nzaghachi.

Iwu U.S.

Naijiria bu isi onye oru U.S. na Africa na otu n'ime ndi kasi enweta n'enyemaka aka U.S. na mpaghara ahụ. N'afu 2010, Ulo Oru Na-ahu Maka Mba-Abuo U.S.-Naijiria (BNC) ka e wusiri ike iji kwalite mkparita uka di n'etiti mba abuo ahụ. N'afu 2015, e mere ka BNC nwekwuo nkwaputa ndi nwere njiko gburugburu ebe ato nwere nchedo: nchekwa, mmepe aku na uba, na ezi ochichi. United States na-aga n'ihu inye enyemaka agha na enyemaka ndi mmadu na mmemme na usoro ihe ndi a di na Naijiria, ma na-ekwusi ike na nsogbu ndi mmadu.

N'afọ 2017, odeakwukwọ ukwu bụ John Sullivan kwusiri ike na iji jide n'aka nkwardo na mgbasaozi nke United States, Naijiria ga-eme ka ike nyochaa nyocha n'ime ọrụ nchedo ma jide njide nke mmebi iwu ikike ndị mmadụ. O weliri mkpa a na nzuko nke November 2017 nke BNC na Abuja, ebe o kwukwara na mmeghachi omume dị irè nke Boko Haram dị n'ebe ugwu ọ ga-abụ nke kachasị nsọ na ọ bughị nanị mgbalị agha. Onye odeakwukwọ ukwu Sullivan kwadoro mkpa maka ọzuzụ na imeputa ndị agha nchebe na December 2017 na adresị mgbochi ime ihe ike, na-esochi nleta ya na Naijiria.

Gọọmentị U.S. weputara Boko Haram dị ka Òtù Mba Ndị Ọzọ na-eyi ọha egwu na 2013. Otu nnukwu ndị nnọchiteanya gara na Naijiria na August 2017 iji wusie mmekọrịta na ikwado ọgu megide Boko Haram. N'ọnwa December 2017, Iwu Ikike Ntuziaka nke Mba U.S. maka Ugwu Afọ 2018 ka a akwadoro na iwu, tinyere ndokwa nke chọrọ onyeisi oche imeputa atumatu iji meziwanye ụlọ ọrụ nchebe na ụlọ ọrụ ikike nchebe na Naijiria, na idegara akukọ Kọngressị na-agụnye nyocha nke: egwu ndị Boko Haram na ISIS-West Africa mere, mgbalị ndị ọchịchị Naijiria na-eme iji chebe ndị nkịtị na ikike ụmụ mmadụ, atumatu maka United States iji ruo ọrụ ha na ndị ọrụ nchikwa Naijiria iji nyochaa mmebi iwu ikike ndi mmadu site ndi agha Naijiria mebiri, na eme atumatu iji ruo ọrụ ha na ndi nchebe nke Naijiria na ụlọ nche iji meziwanye onodu ndi eji egbochi ya.

Nchegbu banyere mmebi iwu ikike ndi mmadu mere ka ndi ọchichị U.S. gbochie ahia ngwa agha na Naijiria na afọ ndi na-adibeghi anya, mana n'afọ 2016, mmekọrịta malitere idiwanye mma. Na December 2017, gọọmentị U.S. kwadoro ihe fọrọ nke nta ka ọ buru nde dola nari isii na-ire ugboelu na ngwa ọrụ. Ihe ndi otu a so n'òtù itinye aka U.S. na megide-iyi ọha egwu na Naijiria na Lake Chad Basin megide Boko Haram na ISIS-West Africa.

Iji kwadoo agha Naijiria na-aluso nruru aka, United States gbara gọọmentị Naijiria ume ka ha sonye na Njikọ Mmepụ Gọọmentị (OGP), otu nyocha uwa nile na-elekwasị anya na-eme ka gọọmentị mepe emepe, na-aza ajuju, ma na-anabata umu amaala, nke ọ mere n'afọ 2016. Gọọmentị US kwadoro oru ngo nke mere ka Naijiria na-emeputa atumatu OGP Atumatu Omune Mba 2017-2019 na-elekwasị anya na nghota gbasara ego, mgbochi mmebi iwu, inweta ozi, na ibanye n'aka umu amaala. Na December 2017, United States na United Kingdom kpalitere Nzuko Zuru uwa onu na Nweta Akunauba (GFAR) isi ulo oru na-elekwasị anya n'newghachi ihe aku si n'aka isi obodo ano, gunyere Naijiria. N'afọ 2017, gọọmentị ndi U.S. kwadoro ndi ndu okpukpe na-aluso nruru aka ọgu, na-ekwenye na ọrụ ha di oke mkpa na ọha mmadu Naijiria.